

De strijd om identiteit: het onrecht van de metissen van de kolonisatie

‘Iedereen heeft het recht om te weten waar je vandaan komt’

In een historische uitspraak werd België onlangs voor het eerst veroordeeld voor de ontvoering van metiskinderen tijdens de koloniale tijd, kinderen van een gemengde afkomst. Honderden tot duizenden werden destijds van hun familie gescheiden en naar België gebracht. Eén van hen is Jacky Mukandori-Verbert (67). ‘Mijn hele leven werd me verteld dat ik niet gewenst was.’ Ze vertelt haar verhaal over onrecht, herstel en de zoektocht naar identiteit.

Door Annelies Bontjes

Wie ben ik? Voor Jacky Mukandori-Verbert (67) was het jarenlang een vraag zonder antwoord. Ze werd geboren in Rwanda, maar het precieze moment van haar geboorte was onbekend, aangezien ze geen geboortakte had. Ze kwam terecht in België, waar ze opgroeide in een adoptiegezin. Lange tijd wilde ze niets weten over haar afkomst. ‘Mijn adoptie moeder zei altijd: alles wat Afrikaans is, is slecht’, zegt Mukandori-Verbert. ‘Met dat idee ben ik opgevoed. Ze vond Afrikanen onderontwikkeld en in haar ogen kon ik niets goed doen.’

In 1960 verliet Mukandori-Verbert Rwanda, op tweejarige leeftijd. Hoewel ze zo jong was, herinnert ze zich het moment nog goed. ‘Ik ging met een vliegtuig met nog zo’n twintig andere kinderen naar België. Daar was het koud en de mensen praatten hard.’ De taal klonk heel anders dan het zachtere Kinyarwanda, de nationale taal van Rwanda. Plots bevond ze zich in een heel andere wereld, in een wit land. ‘Ik had in mijn jeugd vaak het gevoel er niet bij te horen.’

Op het moment van haar geboorte stond Rwanda nog onder Belgisch mandaat, net als het buurland Burundi.

‘Pas toen ik zestien jaar was, kreeg ik eindelijk de Belgische nationaliteit’

Congo was een kolonie van België. In die tijd werden er veel kinderen geboren met een Afrikaanse moeder en een Belgische vader, vaak aangeduid als ‘metissen van de kolonisatie’. De term ‘metis’ verwijst naar kinderen van gemengde afkomst.

De metissen werden vaak gedwongen opgevoed in weeshuizen. Toen Congo in 1960 onverwacht onafhankelijk werd, werden veel metissenkinderen halsoverkop vanuit Rwanda, Burundi en Congo naar België gevlogen. Daar belandden ze in een pleeggezin of weeshuis, soms ook in andere landen. Het is niet bekend hoeveel kinderen op deze manier van hun moeder werden gescheiden. Schattingen gaan van enkele honderden tot duizenden.

Mukandori-Verbert groeide op in een pleeggezin waar ze een zware jeugd had. Haar pleegmoeder mishandelde

haar, en vanaf haar elfde werd ze jarenlang seksueel misbruikt door haar pleegvader. 'De enige fijne momenten waren tijdens de vakanties. Twee keer per jaar gingen mijn ouders naar het buitenland en dan verbleef ik bij mijn grootmoeder. Zij was heel streng, maar rechtvaardig. Ik kreeg nooit een knuffel, maar soms gaf ze wel een complimentje als ik iets goed deed.'

Later begreep ze waarom ik niet eens mee mocht op die vakanties. 'Mijn adoptieouders hebben me nooit officieel geadopteerd. Ondanks mijn Belgische vader had ik geen Belgisch paspoort. Tot mijn zestiende had ik officieel geen nationaliteit en beschikte ik alleen over een vreemdelingenkaart. Daarmee mocht ik bijvoorbeeld het land niet verlaten. Toen mijn adoptiegrootmoeder dit ontdekte, werd ze ontzettend boos. Uiteindelijk werd ze mijn voogd. Pas toen ik zestien jaar was, kreeg ik uiteindelijk de Belgische nationaliteit.'

Segregatie

Veel metissen kampen met mentale en administratieve problemen, vertelt Jacqui Goegebeur (66). Ook zij werd als metis geboren in Rwanda. Als driejarig meisje werd ze naar België gebracht, waar ze opgroeide in een Vlaams gezin. Al op jonge leeftijd werd ze geconfronteerd met racisme. 'Toen ik als kind naar de tandarts moest, kreeg ik bijvoorbeeld geen verdoving omdat ik "maar een metis" was.'

In 2008 richtte ze de stichting Metis van België op om in contact te komen met lotgenoten. 'Lang dacht ik dat ik de enige was die dit had meegemaakt. Er rustte - en rust nog steeds - een enorm taboe op ons verhaal.' Mede dankzij haar inspanningen kwamen de verhalen over de metissen van de kolonisatie langzaam naar buiten. Ook op politiek niveau groeide het besef. In 2019 bood de toenmalige Belgische premier Charles Michel namens de staat excuses aan voor de behandeling van metissen tijdens de kolonisatie.

'Er is amper aanbod van therapeuten die gespecialiseerd zijn in adoptieproblematiek'

Metissen missen vaak officiële documenten, zoals een geboorteakte, zegt Goegebeur. 'De koloniale structuren waren gericht op een totale segregatie. Een officieel huwelijk tussen een Belgische man en een Afrikaanse vrouw was bijvoorbeeld verboden. Zelfs als vaders hun metiskinderen erkenden, werd de Belgische nationaliteit

Foto NPO Doc/De chinezen

vaak geweigerd. Er liggen nog altijd dossiers over metissen verborgen in de ambassades van Congo, Rwanda, Burundi en op het stadhuis van Brussel. Niemand doet er iets mee.'

In 2021 was Goegebeur betrokken bij de oprichting van het Afstammingscentrum, dat mensen helpt bij toegang tot informatie over hun herkomst. De behoefte aan hulp blijkt groot. Sinds de oprichting hebben 1.269 mensen zich aangemeld, waarvan ongeveer 7 procent metissen zijn. 'Waarschijnlijk is dit amper een fractie', licht Ankie Vandekerckhove toe, directeur van het centrum. 'We zijn relatief nieuw.' Het centrum heeft een wachtlijst van vierhonderd mensen, met een wachttijd van anderhalf jaar voordat een dossier kan worden geopend.

Adoptieproblematiek

België heeft interlandelijke adopties voorlopig stopgezet. Dit besluit volgde na een onderzoek naar twaalf geadopteerden uit Ethiopië, waaruit bleek dat hun ouders hen niet altijd vrijwillig hadden afgestaan.

Metiskinderen arriveren in België.

‘Mijn hele leven was me verteld dat ik niet gewenst was, maar dat bleek dus helemaal niet waar te zijn’

Dit schandaal voegde zich bij een lange lijst van fraudegevallen bij internationale adopties. Geadopteerde kinderen hebben vaak moeite om antwoorden te vinden in hun zoektocht naar hun afkomst.

Opgroeien zonder te weten waar je vandaan komt, heeft een grote impact op je mentaal welzijn, zegt Shashitu Hitzerd (33), zelf geadopteerd en beleidsmedewerker bij Steunpunt Adoptie. ‘Ik weet uit eigen ervaring dat er veel anders kan in de manier waarop adoptie wordt georganiseerd.’

Zo is er volgens haar weinig structurele opvolging van kinderen die in België en Nederland worden geadop-

teerd. ‘Het blijft vaak beperkt tot een jaarlijks verslag van de adoptieouders. Maar hoe objectief is zo’n verslag? Er wordt nauwelijks met de kinderen zelf gesproken, en de controle op hun welzijn schiet tekort.’ Ook ontbreekt het aan goede psychosociale ondersteuning, merkt ze op. ‘Er is amper aanbod van therapeuten die gespecialiseerd zijn in adoptieproblematiek.’

Shashitu werd als baby van vijf maanden vanuit Ethiopië naar Nederland gebracht. ‘Ik ging van een vertrouwde omgeving naar een vreemd land waar alles anders was. Mijn adoptieouders voedden me “kleurenblind” op, zoals veel adoptiekinderen dat ervaren. Ze deden hun best om te doen alsof er geen verschil was tussen mij en Nederlandse kinderen, alsof mijn geboorteland niet bestond. Dat was goed bedoeld, maar elke keer dat ik in de spiegel keek, werd ik ermee geconfronteerd dat ik er niet Nederlands uitzag.’

Ze groeide op met weinig informatie over haar achtergrond. Ze wist alleen dat ze als baby te vondeling was gelegd en dat haar ouders onbekend waren. ‘In mijn twintiger jaren nam ik geen genoegen meer met dat verhaal. Ik wilde antwoorden. Waarom konden mijn geboorteouders niet voor mij zorgen? Leven zij nog? Heb ik broers of zussen? In mijn zoektocht heb ik veel geleerd over het land en de cultuur waar ik geboren ben.’

‘Iedere persoon wil weten waar hij of zij vandaan komt, op wie je lijkt en waar karaktereigenschappen vandaan komen. Het besef dat je misschien nooit antwoorden krijgt op die vragen, heeft een enorme impact op je mentale welzijn.’

Het gebrek aan informatie past in een bewust gecreëerd systeem, zegt Shashitu. ‘Bij interlandelijke adopties werden geboorteaktes bijvoorbeeld onjuist ingevuld. De namen van de adoptieouders stonden erop in plaats van de namen van de geboorteouders. Voor de metissen van de kolonisatie was het zelfs een politieke keuze om hen toegang tot informatie te ontzeggen. Dat maakt het onrecht nog groter.’

Misdaad tegen de menselijkheid

De spijtbetuiging van Charles Michel in 2019 was voor België een eerste stap in het erkennen van het leed dat metissen tijdens de koloniale tijd is aangedaan. In

december 2024 kwam daar een belangrijke stap bij. De Belgische staat werd veroordeeld voor de 'ontvoering' van vijf metisvrouwen tijdens de koloniale tijd in Congo. Volgens het Brusselse Hof van Beroep gaat het om een misdaad tegen de menselijkheid. Het was een historische en bovendien onverwachte uitspraak, aangezien eerder een rechtbank de zaak als verjaard had bestempeld. Wat betekent dit voor de andere metissen? Jacky Mukandori-Verbert is benaderd om een groepsaanklacht te doen. Ze twijfelt. 'De andere metissen willen een financiële schadevergoeding van de staat, maar dat wil ik niet. Wat ik wél wil is dat de metissen die nog leven, geholpen worden. Bijvoorbeeld door ondersteuning te krijgen bij het vinden van informatie over hun familie of bij het organiseren van een reis naar hun geboorteland, zoals ik heb gedaan. Er zijn veel metissen met psychische problemen. Zij zouden therapie moeten kunnen volgen, betaald door de staat.' Zelf volgt Mukandori-Verbert ook al jaren therapie.

Op latere leeftijd, aangemoedigd door haar eigen dochter, begon Mukandori-Verbert een zoektocht naar haar wortels. 'Ik ontdekte dat mijn Rwandese moeder pas veertien jaar oud was toen ze zwanger van mij werd. Ze werkte in huis bij mijn Belgische vader, die toen al

in de zestig was. Hij wilde dat ze een abortus liet doen. Maar mijn moeder wilde mij wél hebben. In het geheim keerde ze terug naar haar geboortedorp om te bevallen. Ze moest daarvoor zeventig kilometer lopen! Mijn hele leven was me verteld dat ik niet gewenst was, maar dat bleek dus helemaal niet waar te zijn.'

Tijdens een reis naar haar geboortedorp ontmoette ze familieleden die ze nooit had gekend. 'Ik heb de zus van mijn moeder ontmoet, en een oudtante en neefjes en nichtjes. Dat was heel emotioneel. Bovendien ontdekte ik dat ik nog veel meer familie over de hele wereld heb. Mijn vader bleek zelfs kinderen te hebben bij nog drie andere vrouwen. Dat zegt iets over hoe er met Afrikaanse vrouwen werd omgegaan in die tijd.' Haar leven lang had ze het idee dat ze geen familie had, maar ineens bleek ze heel veel familie te hebben.

'Het was een vreemde ervaring, maar ik heb nu eindelijk antwoorden op vragen die ik mijn hele leven had. Iedereen heeft het recht om te weten waar je vandaan komt.'

Annelies Bontjes - Freelance journalist en correspondent België voor *Trouw*.

Foto Laurie Dierfembaeg/ANP

De Belgische premier Charles Michel biedt excuses aan voor de behandeling van metiskinderen uit de koloniale periode, 4 april 2019